

חרבות ברזל: שאלות ותשובות בנושא זכויות עובדים - משרד העבודה

עקב המצב המיוחד שהוכרז בעורף, הממונה הראשית על יחסי עבודה במשרד העבודה, עו"ד רבקה ורבר, מרכזת את המידע החיוני הנדרש בנושא זכויות עובדים.

נדגיש כי בכל הקשור לנושא התייצבות לעבודה יש להישמע להוראות פיקוד העורף לפי אזור המגורים. התשובות שלהלן מתבססות על הסכמים, כפי שנקבעו בעבר - בסמוך לסיום תקופות החרום והוראות חוק הגנה על עובדים בשעת חירום וחוק שירות עבודה בשעת חירום.

האם עובדים הנעדרים מהעבודה בשל המלחמה יהיו זכאים לפיצוי בגין היעדרותם?

קביעת הפיצוי וגובהו בעתות ואזורי הלחימה נבחן ומוכרע בדיעבד בדרך כלל בתום התקופה של הכרזה על מצב מיוחד בעורף.

דוגמאות בהן חלה חובת תשלום שכר לעובדים שנעדרו מעבודתם:

בהסכמים והסדרים שגובשו בתקופות לחימה בעבר נקבע כי תושבי יישובים שהיו באזור המוכרז שנעדרו מהעבודה או לא ביצעו את העבודה בימים שבהם היו מקום עבודתו או מקום מגוריו באזור ההכרזה על מצב המיוחד בעורף יהיו זכאי לשכר ממעסיקים למשל בעניין זה ראו צו הרחבה בעניין הסכם קיבוצי מבצע שומר החומות מיום 21.12.2021 צו הרחבה הסכם קיבוצי בעקבות מבצע עמוד ענן צו הרחבה להסכם פיצוי לעובדים במבצע צוק איתן וכד' שם חויבו המעסיקים בדיעבד לשלם שכר לעובדים שנעדרו מהעבודה בשל הנחיות כוחות הביטחון שלא להגיע למקום העבודה. כך גם ניתן פיצוי לתקופות הלחימה בבעלות השחר עופרת יצוקה בעמוד ענן ובצוק איתן, בכפוף לתנאים שנקבעו בהסכמים קיבוציים וצווי הרחבה.

עובדים שלכאורה זכאים לפיצוי לפי הסכם, למי יפנו בבוא העת לקבלו?

פיצוי המעסיקים על תשלום השכר יתקבל (בכפוף להסכמות), בעקבות תביעות שיגישו לאוצר, כפי שנקבע בתקנות מס רכוש וקרן פיצויים (תשלום פיצויים) נזק מלחמה ונזק עקיף (הוראת שעה), תשס"ט-2009. בעבר נקבע בהסכמים קיבוציים שהוסכמו בין העובדים, המעסיקים והממשלה כי המעסיק, שמקום עבודתו היה סגור על פי הוראות פיקוד העורף ישלם לעובדיו את שכרם הרגיל ויוכל לקבל יפוי בהתאם להסדרים שנקבעו בחוק מס רכוש וקרן פיצויים.

על אף האמור, יובהר כי נכון למועד זה, לא קיים הסכם עדיין ביחס למבצע "חרבות ברזל", ועל כן רק בחתימת הסכם קיבוצי, תקום לעובדים זכאות לפיצוי שמקום עבודתם היה סגור בהוראת פיקוד העורף.

האם ניתן לממש ימי חופשה בעת הלחימה?

עובד הנעדר מהעבודה בנסיבות האמורות, יכול בהסכמה עם המעסיק לממש ימי חופשה, ככל שעומדים לרשותו.

במידה שבמפעל יש חדר ממוגן, והעובדים בכל זאת לא מגיעים לעבודה?

ככלל עובדים מוגנים מפיטורים רק אם הוראות פיקוד העורף אוסרות עליהם להגיע למקום העבודה. במקרים שבהם לא ברור לעובדים אם מקום העבודה מוגן או לא ניתן לפנות לפיקוד העורף ולברר את ההנחיות. אם על פי פיקוד העורף המפעל נחשב מוגן – אי הגעה למקום העבודה היא על אחריות העובדים.

האם המעסיק יכול לבקש מהעובדים, שנבצר מהם להגיע פיזית למקום העבודה, לעבוד מרחוק בשל מצב החירום?

כן. ההחלטה על עבודה מרחוק נתונה לשיקול דעתו של המעסיק, אלא אם נקבע אחרת בהסכם האישי או הקיבוצי החל על המעסיק.

האם העובדים יכולים לדרוש לעבוד מרחוק?

כאמור, ההחלטה בדבר עבודה מרחוק היא חלק מהזכות הניהולית של המעסיק. אולם על המעסיק לשקול בתום לב ובאופן ענייני את בקשתו של העובד לעבוד מהבית נוכח הנסיבות הקיימות.

האם עובדים שנעדרו מעבודתם זכאים לפיצוי בשל ההכרח להישאר עם ילדיהם בבית בשל סגירת מוסדות הלימוד עקב המצב הביטחוני?

בעבר, בעקבות הסכמים קיבוצים בין ארגוני המעסיקים והעובדים שהורחבו בצו בידי שר העבודה על כלל העובדים ותקנות מס רכוש עובדים שנאלצו להישאר בבית ולשמור על ילדם (עד גיל 14) בעקבות הודעות פיקוד העורף קבלו תשלום שכרם כאילו עבדו. אנו מצויים בעת לחימה וכאמור הנושא יוסדר בדיעבד, כפי שנעשה בעבר.

האם ניתן להעדר בשל טיפול וחשש על ילדי העובד?

בנוסף, בהתאם לחוק הגנה על עובדים בשעת חירום, חל איסור על מעסיק לפטר עובד שנשאר להשגיח על ילד עד גיל 14 או על ילד עם צרכים מיוחדים עד גיל 21 מפאת סגירת מסגרת חינוכית, בשל הוראה שניתנה עקב מצב מיוחד בעורף וזאת בכפוף לאחד מאלה הורה עצמאי או שהילד נמצא בחזקתו הבלעדית שיש לו בן זוג אשר נבצר ממנו להישאר בבית השגיח על הילד

האם ניתן להעדר מהעבודה במקום בו יש סידור להשגחה על הילד?

במקרה שמקום העבודה של העובד או בתן זוגו סיפקו סידור נאות להשגחה על הילד, העובד לא יוכל להעדר מהעבודה ולא תקום לו ההגנה מפני פיטורים. ככל שעובד פוטר בניגוד לחוק, המעסיק חשוף לענישה פלילית והעובד אף רשאי להגיש תביעה לבית הדין לעבודה בשל פיטורים שלא כדין ועל המעסיק יהיה הנטל להוכיח כי הפיטורים היו כדין. בעבר עובדים שנאלצו להישאר בבית ולשמור על ילדיהם בעקבות הודעות פיקוד העורף קיבלו בעבר פיצוי על כך.

הורים לילדים בני 15 ומעלה שנשארו עמם בבית ולא עבדו, האם זכאים לפיצוי?

לא. בעבר הפיצוי ניתן להורים לילדים עד 14. הגדרת ילד נקבעה בחוק ההגנה על עובדים לשעת חרום תשס"ו-2006.

אם מקום העבודה עובד כרגיל אך העובדים חוששים להגיע לעבודה. האם יהיו זכאים לשכר?

מעסיק אינו מחויב לשלם שכר לעובד שלא הגיע לעבודה במצב שלא נאסר להגיע אליה לפי הנחיות פיקוד העורף. על כן מעסיק יכול לדרוש מעובד להגיע למקום העבודה למעט אם הוראות פיקוד העורף הנחו אחרת במפורש. עם זאת, עובד ומעסיק יכולים להסכים על היעדרות של העובד בהתאם לימי החופשה שעומדים לרשותו או להסכים כי העבודה תבוצע מרחוק ככל שהדבר הוסכם ומוסדר במקום העבודה.

מהן אפשרויות התשלום של מעסיק לעובדיו במפעל שאינו מוגן ושהונחה לא לפתוח אותו?

המעסיק יוכל לקבוע, במקרים המתאימים, כי תתבצע עבודה מרחוק ולשלם לעובדים שכר רגיל. בכל מקרה, יש לפעול בהתאם לחוק ולהסכם הקיבוצי שיושג.

מה דינם של עובדים שאינם מגיעים לעבודה במפעל שהוכרז "מפעל למתן שירותים קיומיים" או "חיוניים?"

עובדים במפעלים למתן שירותים קיומיים או מפעלים חיוניים שאושרו ככאלה על ידי הגורם המוסמך לפי חוק שירות עבודה בשעת חירום, תשכ"ז-1967 והוצאו להם צווי קריאה לשירות עבודה לפי הסמכויות הקבועות בחוק האמור מחויבים להגיע לעבודה ואי הגעה לעבודה מהווה עבירה פלילית בעקבות המצב המיוחד שהוכרז בעורף שר העבודה יואב בן צור חתם היום (ש' 7.10) על צו להחלת פרק ד' לחוק שירותי עבודה בשעת חירום, לפיו לעובדים במפעלים המספקים מוצרים/ שירותים קיומיים בין היתר: תשתיות, רפואה, חשמל, מים, גז ומזון ניתן להוציא צווי קריאה המחייבים בהגעה למקום העבודה.

האם ניתן לפטר עובדים שאינם מגיעים לעבודה במפעל שאינו ממוגן?

חל איסור לפטר עובדים שהוראות כוחות הביטחון אוסרות עליהם להגיע למקום העבודה. לכן, אם מקום העבודה אינו ממוגן, והוראות פיקוד העורף אוסרות לעבוד בו - אין תוקף לפיטורים, ועובדים שפוטר יכול לדרוש מהמעסיק שלא לפטר ולפנות לבית הדין לעבודה במקרה שלא עשה כן. מעסיק כאמור, חשוף גם לענישה פלילית. לחוק להגנה על עובדים בשעת חירום.

האם מותר לפטר עובדים שקיבלו צו 8?

לא. על פי החוק, אסור למעסיקים לפטר עובדים שנקראו לשירות מילואים במהלך השירות ובמשך 30 יום לאחריו.

האם מותר לפטר עובד עם מוגבלות בשעה שמקום העבודה פתוח?

אין לפטר עובד עם מוגבלות באם הוראות כוחות הביטחון אינן מאפשרות לו להגיע למקום עבודתו.

מה אומר החוק לגבי תשלום שכר לעובדים שלא הגיעו לעבודה בגלל המצב?

ככלל, החוק אינו מחייב מעסיקים לשלם שכר לעובדים שבחרו שלא להגיע לעבודה אלא אם כן מדובר במקום עבודה שהיה סגור בהתאם להנחיות פיקוד העורף ונקבעה חובת תשלום שכר בהסכמים בין הצדדים ליחסי עבודה או לפי חוק.

במידה שבמפעל יש חדר ממוגן, והעובדים בכל זאת לא מגיעים לעבודה?

ככלל, עובדים מוגנים מפיטורים רק אם הוראות פיקוד העורף אוסרות עליהם להגיע למקום העבודה. במקרים שבהם לא ברור לעובדים אם מקום העבודה מוגן או לא, ניתן לפנות לפיקוד העורף ולברר את ההנחיות. אם על פי פיקוד העורף המפעל נחשב מוגן - אי הגעה למקום העבודה היא על אחריות העובדים.

האם המעסיק יכול לבקש מהעובדים, שנבצר מהם להגיע פיזית למקום העבודה, לעבוד מרחוק בשל מצב החירום?

כן. ההחלטה על עבודה מרחוק נתונה לשיקול דעתו של המעסיק, אלא אם נקבע אחרת בהסכם האישי או הקיבוצי החל על המעסיק.

האם העובדים יכולים לדרוש לעבוד מרחוק?

כאמור, ההחלטה בדבר עבודה מרחוק היא חלק מהזכות הניהולית של המעסיק. אולם על המעסיק לשקול בתום לב ובאופן ענייני את בקשתו של העובד לעבוד מהבית נוכח הנסיבות הקיימות.